

Platform voor de
InformatieSamenleving

aanpak
begeleidings
ethiek

Aanpak begeleidingsethiek

Ethiek voor de
informatieprofessional,
KNVI

www.ecp.nl

Daniël Tijink

Platform voor de
InformatieSamenleving

aanpak
begeleidings
ethiek

Voorstellen

- MT-ECP: visie, zorg, ethiek
- SER: digitale transformatie
- Ethische cie: Eindhoven cs

-

Aanpak begeleidingsethiek

www.ecp.nl

Opzet

1. Drie vragen aan u
2. Inleiding Begeleidingsethiek
  - *Vragen*
3. Een oefening met de Aanpak Begeleidingsethiek
  - *Vragen, reflectie*
4. De waarde van ABE
5. De mogelijkheden voor u
  - *Vragen en slotdialoog*

1. Drie Vragen

1. Wat denkt u bij ethiek en innovatie?
2. Welke technologische toepassingen in uw praktijk raken aan ethiek?
3. Wat gebeurt daarmee, wat doet u daarmee?

2. Inleiding Begeleidingsethiek

1. Drie vragen aan u
- 2. Inleiding Begeleidingsethiek**
  - *Vragen*
3. Een oefening met de Aanpak Begeleidingsethiek
  - *Vragen, reflectie*
4. De waarde van ABE
5. De mogelijkheden voor u
  - *Vragen en slotdialoog*

ECP-platform ethiek en digitalisering

provincie
Zuid-Holland

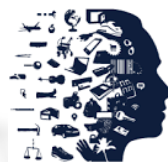
Ministerie van Binnenlandse Z.
Koninkrijksrelaties

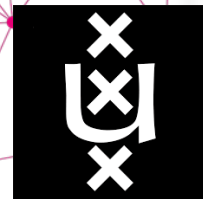
Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

Ministerie van Justitie en Veiligheid

AUTORITEIT
PERSOONSGEGEVENS

Welke technologie zit hier achter?

Welke technologie zit hier achter?

Techniekfilosofie: Klassiek beeld technologie – mens

- Mens en technologie tegenover elkaar
- Techniek moeten we beheersen/winnen
- Ook vaak dé mens en dé techniek
- In onze taal gekropen:
  - menselijke maat
  - doel-middel

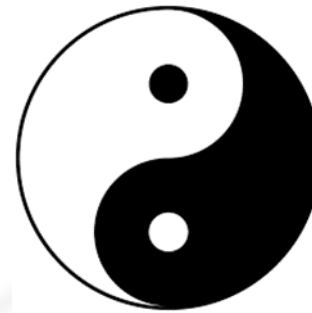
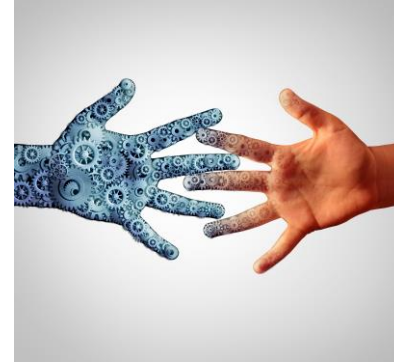

Zwart

Wit

Techniekfilosofie: Modern

- Techniek en mens verweven, verbonden, verstrengeld.
- Mens is zonder technologie niet denkbaar
- Vb nu en hier, mobiel, boekdrukkunst
- Er is continue wederzijdse aanpassing tussen mens en techniek, nu (digitaal) meer dan ooit

Klassieke ethiek

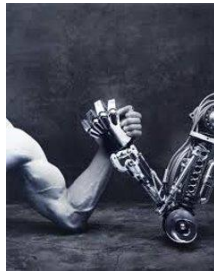
Begeleidingsethiek

- Focus: technologie
- Oordelen:
  - **Mag** het?
- Top-down (kaders)
- Experts

- Technologie & omgeving
- Begeleiden:
  - **Hoe** goed begeleiden?
- Bottom-up (praktijk)
- Betrokkenen

Zwart

Wit

Betrokkenen

Aanpak begeleidingsethiek

3. Oefening Aanpak Begeleidingsethiek

1. Drie vragen aan u
2. Inleiding Begeleidingsethiek
-Vragen
- 3. Een oefening met de Aanpak Begeleidingsethiek**
-Vragen, reflectie
4. De waarde van ABE
5. De mogelijkheden voor u
-Vragen en slotdialoog

Aanpak begeleidingsethiek

Betrokkenen

Aanpak begeleidingsethiek

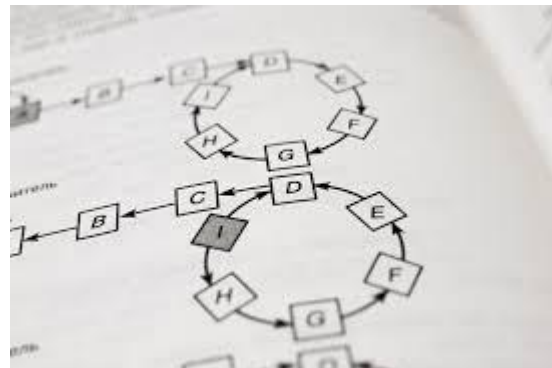
Positieve effecten	Negatieve effecten	Waarden

Aanpak begeleidingsethiek

1) Handelingsopties: technologie

- Technologie kan worden (her)ontworpen rekening houdend met ethische waarden
- Ethics by design
- Designer, techbedrijf, ICT-er, inkoopers, ...

2) Handelingsopties: omgeving

- Omgeving kan worden (her)ingericht met het oog op ethische waarden
  - Afspraken over gebruik technologie: beleid, wetgeving
  - Herinrichting arbeidsproces, organisatie
  - Fysieke (her)inrichting
- Social design
- Beleidsmaker, manager, ...

3) Handelingsopties: mens

- Een mens kan (leren) ethisch juist te handelen
  - Leren, trainen
  - Bewustwording/communicatie
- Ethics by user
- Mens, HR, communicatie, opleidingen

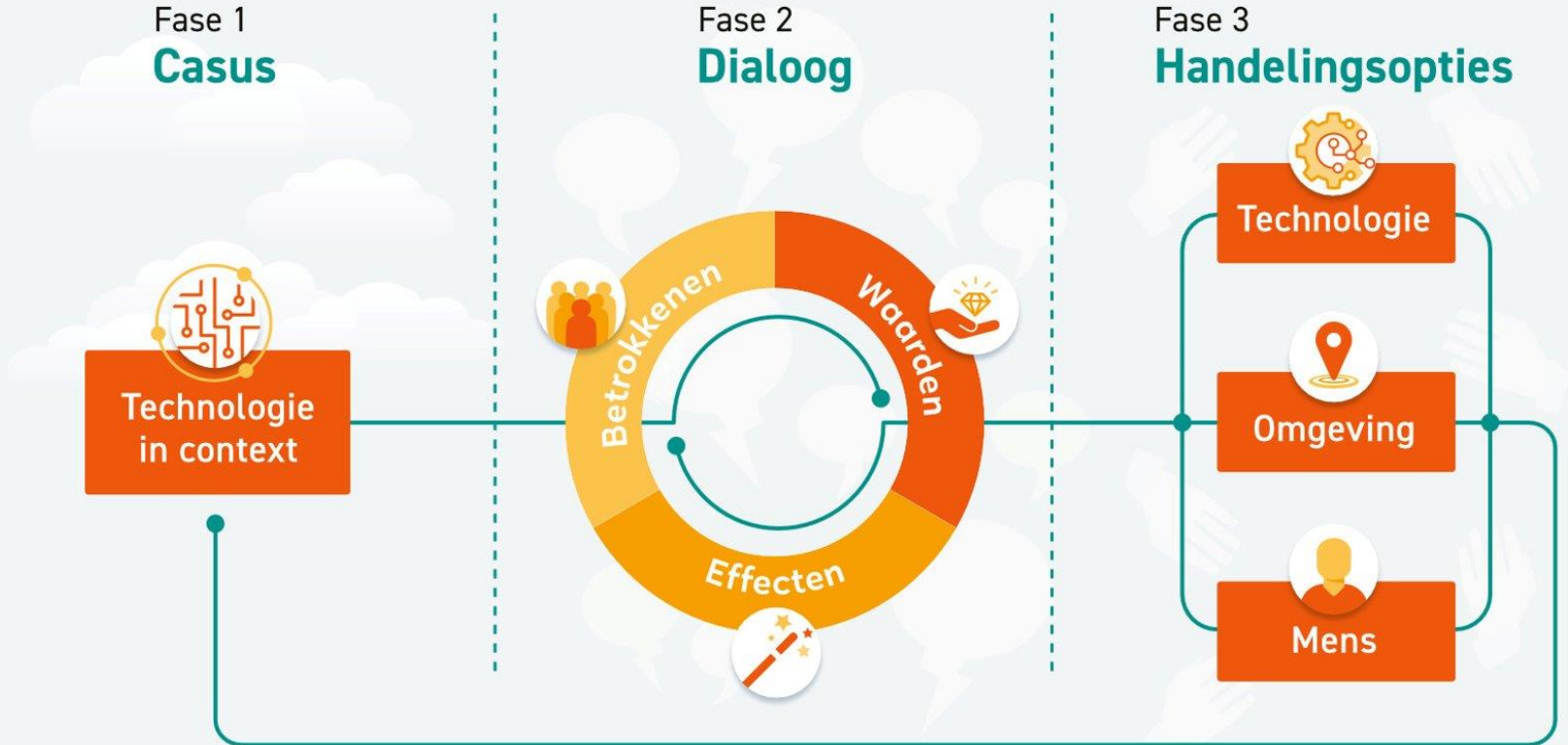
Handelingsopties

Techniek

Omgeving

Mens

Aanpak begeleidingsethiek

4. Waarde ABE

1. Drie vragen aan u
2. Inleiding Begeleidingsethiek
-Vragen
3. Een oefening met de Aanpak
Begeleidingsethiek
-Vragen, reflectie
- 4. De waarde van ABE**
5. De mogelijkheden voor u
-Vragen en slotdialoog

Aanpak Begeleidingsethiek 100 + hier: in openbaar bestuur

- Overijssel: satellietobservatie bedrijventerreinen
- I&W: cameracontrole snelweg
- OCW: clouddiensten in het onderwijs
- VWS: coronamelder, coronadata
- Eindhoven: activiteiten platform
- CBS: ov-gegevens
- Breda: drones over bedrijventerreinen
- BZK: social media monitoring: Breda, Eindhoven, Veiligheidsregio Gelderland
- BZK: e-ID: leeftijdsverificatie: drank, rijbewijs/Amersfoort, gaming, social Media
- BZK: GAI/Chat-GPT –onderwijs, media, zorg, politie
- VNG: DOOK: Den Bosch, Veldhoven, Amstelland, ...
- Hilversum: parkeerbeleid
- Amsterdam: scanauto's voor opsporen gestolen voertuigen

ABE-sessies: Zorg

1. The box, Thuismonitoring (LUMC) – ZH
2. AI en brughoekkanker (LUMC) – ZH
3. Evolutionary Intelligence (LUMC) – ZH
4. Generatieve AI in de zorg (LUMC) – ZH
5. De Eerste 1.000 Dagen (2x) (LUMC) – ZH
6. Synthetische data (LUMC) – ZH
7. Voorspelmodel beroerte/hartaanval (LUMC) – ZH
8. Artificiële placenta (LUMC) – ZH
9. Ligduur IC (Jeroen Bosch) – ZH
10. U-prevent hart- en vaatziekten (UMCU) – ZH
11. PROSPECT prostaatcancer (AI-Parade) – ZH
12. Detectie nierschade (AMC) – ZH
13. G(AI) verslag arts - patiënt gesprek LUMC -ZH

1. Voortgangsinzicht psycholoog (Trimbos) - GGZ
2. Eetrobot (SiZa) – VG
3. Sensoren nachtzorg (SiZa) – VG
4. Kookapp (Amerpoort/Reijnaerde) – VG
5. Bedsense (Vecht en IJssel) – LZ
6. Digitale palliatieve zorg (Allerzorg) – LZ
7. Robot Sara (Profila Zorggroep) – LZ
8. Zorgrobot Tessa (De Zorggroep) – LZ
9. Beeldbellen door vrijwilligers (Generatie thuis) – LZ
10. Biofeedback Sense-It App (kennisplatform EVB+)-LZ
11. Leefstijlmonitoring (Carinova) – VG
12. singaLEREN app ('s Heeren Loo) – VG
13. Slimme sok - HUME, Gemiva, GGZ
14. Immersive Room, Landstede -MBO

ABE-sessies Politie en anderen

Politie

- Gezichtsherkenning Arena
- Nummerplaatherkenning (ANPR)
- Profiling Outlet Roermond
- Slimme lantaarnpalen
- Crowdmanagement

Anderen:

- Stedin (energie): automatische aansturing monteurs
- PGGM (verzekeraar): arbeidsongeschiktheidsdata
- Alliander (netbeheerder): quantum computing N-1

Constructief

betrokkenheid – draagvlak (Levinas)

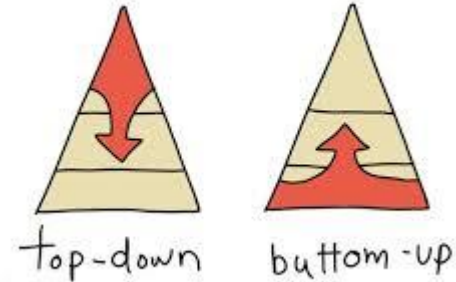
Aanpak begeleidingsethiek

Innovatie: technologisch én sociaal

Praktische wijsheid

phro · ne · sis [froh-nee-sis]

noun—philosophy

The habit of making the right decisions and taking the right actions in context, and relentless pursuit of excellence for the common good

expertise – ethische kracht betrekkenen

Technologische en bestuurlijke dynamiek

Verticaal toezicht

Horizontaal toezicht

Klassiek toezicht

Toezen (ABE)

1. Top-down
2. Abstractie/generiek
3. Juridificering, systeemwereld
4. Expert/jurist
5. Stempel, stop or go
6. Moeite met dynamiek
7. Bureaucratische transparantie
8. Borging inhoud

Bottom – UP

Concrete toep./omg.

Leefwereld

Betrokkenen

Ethisch ontwikkelen, alert

Gaat mee met dynamiek

Menselijke transparantie

Borging proces

leuk

Leuk!

5. Toepassen ABE

1. Drie vragen aan u
2. Inleiding Begeleidingsethiek
  - *Vragen*
3. Een oefening met de Aanpak Begeleidingsethiek
  - *Vragen, reflectie*
4. De waarde van ABE
- 5. De mogelijkheden van ABE**
  - *Vragen en slotdialoog*

1. Sessie ABE

Initiatiefnemer

Moderator

Verantwoordelijke

6 weken

12-20 deelnemers (betrokkenen)

3,5 uur

Verlag en vervolg

aanpak
begeleidings
ethiek

Verslag workshop
Aanpak Begeleidingsethiek
HUME Slimme Sok
Gemiva

aanpak
begeleidings
ethiek

Platform voor de
InformatieSamenleving

2. Integreer ABE in innovatieproces organisatie

- ethisch/innovatie team opleiden (10-15)
- eigen moderatoren opleiden (2-3)
- meerdere sessies ABE
- learning community
  - Organisatie cases
  - Uitkomsten sessie binnen de organisatie
  - Door ontwikkelen aanpak
  - Aanpak verankeren in de organisatie

3. Over organisaties heen leren

- Kies een (meerdere) AI-toepassing
- doe ABE in meerdere organisaties
- Deel met elkaar en de wereld
- Vergelijk
- Kies handelingsopties
- Input (organisatie) beleid

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Werkagenda
Waardengedreven
Digitaliseren

Opak
leidings
ethiek

ECP

Platform voor de
InformatieSamenleving

3. ECP –aanpak begeleidingsethiek

- Uitvoeren sessies
- Organisatie begeleiding
- Praktische wijsheid voor beleid

- Opleiding tot moderator
- Learning community
- Landingsplek
- Communicatie
  - Demo-sessie
  - Artikelen
  - Social media

Vragen, boek, dialoog

www.begeleidingsethiek.nl

Daniel.tijink@ecp.nl

aanpak
begeleidings
ethiek

ECP
Platform voor de
InformatieSamenleving

Doe een sessie ABE

Aanpak begeleidingsethiek

Eén toepassing, meerdere sessies
Samen leren, in de praktijk, voor beleid

 Kasterlee

Goed voor elkaar.

ChatGPT

Een ethische commissie en/of een ethisch team

- ethisch team opleiden (10-15)
- 2-3 moderatoren
- 4-5 sessies
- learning community
  - Organisatie cases
  - Uitkomsten sessie binnen de organisatie
  - Door ontwikkelen aanpak
  - Aanpak verankeren in de organisatie
- Ethische commissie??

Integreer ABE in Vlaamse visie VVSG

4.4: We organiseren periodiek een dialoog met inwoners en ondernemers over de toepassing van technologie in de openbaar toegankelijke ruimte, zoals via de methode 'Begeleidingsethiek'². Zo stimuleren we het maatschappelijk debat en leren we van en met inwoners of de toepassing daadwerkelijk bijdraagt aan het behalen van de doelen, welke waarden geraakt worden en of er alternatieven zijn. Daarbij is vooraf duidelijk hoe deze dialoog zich verhoudt tot besluitvorming in bijvoorbeeld gemeentebestuur of ethische commissie.

Vlaamse kille...

Principes voor de Digitale Samenleving

De AI-week

- doel: samen vormgeven AI vanuit de praktijk
- vorm: steden, organisaties gaan in die week in (ABE) dialoog over hun AI-toepassing
- een landingspagina waar mensen kunnen zien wat er in hun buurt gebeurt
- landelijk/regionale media aandacht
- congres waar highlights komen
lessen oppakken

Vragen, boek, dialoog

www.begeleidingsethiek.nl

Daniel.tijink@ecp.nl

aanpak
begeleidings
ethiek

ECP
Platform voor de
InformatieSamenleving

